

Downloaders van kinderporno

Een overzicht van de literatuur

Anton van Wijk

In tegenstelling tot de fysieke misbruikers van kinderen is er over downloaders van kinderporno weinig bekend. In dit artikel staat de persoon van de downloader centraal. De kernvragen in dit artikel zijn: wie zijn de downloaders, wat zijn hun achtergronden, waarom en hoe downloaden zij kinderporno, hoe gedragen zij zich offline en online en welke typen zijn te onderscheiden? Een eenduidig antwoord op deze vragen is thans niet te geven. Er is meer, bij voorkeur longitudinaal, onderzoek nodig naar risicofactoren voor het downloaden van kinderporno en de verschillende typen downloaders. De aanpak van de downloaders vergt veel van het politieapparaat in termen van internationale samenwerking en het up-to-date houden van kennis en deskundigheid. Hiermee is ook de behandelpraktijk gediend, die mede afhankelijk is van een goed uitgevoerd politieonderzoek.

Inleiding

Sinds enkele jaren duiken met enige regelmaat berichten op over personen die betrappt worden op het bezit van soms grote hoeveelheden kinderporno¹ die zij hebben gedownload op hun computer.² Het 'nieuwe' karakter van deze groep daders heeft mogelijk te maken met de forse toename van de mogelijkheden en gebruikers van het internet. Heden ten dage maakt kinderporno onlosmakelijk deel uit van het internet dat in beginsel vrij toegankelijk is. Waar voor het digitale tijdperk de liefhebber aangewezen was op obscure seksshops die de blaadjes onder de toonbank verkochten, is het nu bij wijze van spreken een kwestie van een druk op de knop van de computer om kinderporno te downloaden en te bekijken, hoewel men er wel moeite voor moet doen om het te vinden.

Kinderpornografische afbeeldingen impliceren vrijwel altijd fysiek seksueel misbruik.³ Naar misbruikers van kinderen, de zogenoemde hands-on plegers, is reeds

- 1 Per land kan de juridische definitie van kinderporno variëren, onder andere met betrekking tot leeftijdsgrenzen en aard van de poses. Voor Nederland geldt de strafbepaling conform van art. 240b Wetboek van Strafrecht. Meestal gaat het om pornografische afbeeldingen van prepubertaire kinderen, maar ook pornografische beelden van kinderen van vijftien tot achttien jaar kunnen onder de strafbepaling vallen.
- 2 Het begrip 'downloaden' wordt voor dit artikel breed opgevat: het gaat om personen die kinderpornografische afbeeldingen op het internet zoeken en ze vervolgens downloaden en opslaan op een gegevensdrager, meestal de harde schijf van hun eigen computer. Sommige downloaders slaan die afbeeldingen bewust op, maar ook het uitsluitend bekijken van kinderporno laat sporen achter op de computer van de downloader.
- 3 Het is ook mogelijk om neutrale foto's te bewerken tot pornografische voorstellingen. In dat geval is er feitelijk geen sprake van fysiek misbruik.

veel onderzoek gedaan. Op de vragen hoe iemand een pleger van seksueel misbruik wordt en wat hij voor persoon is, zijn in de loop van de tijd verschillende antwoorden gegeven (o.a. Gijs 2002; Vermeulen e.a. 2003). Etiologische modellen van bijvoorbeeld Finkelhor & Arai (1986) en Marshall & Barbaree (1990) maken duidelijk dat er niet een verklarende factor is aan te wijzen voor het misbruikgedrag, maar dat het veeleer gaat om een combinatie van verschillende factoren.

De literatuur maakt tevens duidelijk dat er verschillende typen misbruikers bestaan. Knight & Prentky (1990) hebben een empirisch gefundeerde classificatie ontwikkeld, terwijl Groth e.a. (1982) vanuit klinische en Holmes & Holmes (1996) vanuit hun ervaringen als politiefunctionaris onderscheid hebben gemaakt in verschillende typen misbruikers.⁴ Zij maken onderscheid tussen (subtypen van) preferentiële en situationele plegers van misbruik. De eerste zou kunnen worden aangemerkt als pedofiel, ofwel iemand met een exclusief seksuele voorkeur voor kinderen, die hij als geschikte sociale en seksuele partner beschouwt. De situationele pleger daarentegen heeft een seksuele voorkeur voor leeftijdgenoten, maar kan zich door situationele omstandigheden schuldig maken aan seksueel misbruik van kinderen.

In vergelijking met de beschikbare literatuur over misbruikers van kinderen is er over downloaders van kinderporno weinig bekend. Vanuit zowel de klinische praktijk als de opsporing bezien, is het relevant om ook voor de downloaders van kinderporno meer zicht te krijgen op hun achtergronden, kenmerken en gedrag. Uitgaande van de stelling dat bij elk aanbod een vraag past, houden downloaders door hun behoefte aan kinderpornografisch materiaal het aanbod, dus ook het fysieke misbruik, in stand. In dit artikel wordt op basis van een literatuurstudie allereerst ingegaan op het fenomeen kinderporno op het internet: om welk materiaal gaat het, waar kunnen de downloaders het vinden en wie zijn de kinderen die op de afbeeldingen staan? Vervolgens komt de persoon van de downloader aan de orde: hoe oud zijn ze, hebben ze een relatie en is er sprake van psychische stoornissen? Waarom en hoe doen de downloaders het, is een andere vraag die in dit artikel aan de orde komt. Ook hun offline en online gedrag komt ter sprake, in het bijzonder de relatie tussen hands-on en hands-off delicten, en de verschillende typen downloaders.

Opzet literatuursarch

Aan de hand van voornamelijk Angelsaksische literatuur is getracht meer zicht te krijgen op de kenmerken en achtergronden van downloaders van kinderporno. Het is een tamelijk jong onderzoeksterrein waardoor het aantal studies beperkt is en moeilijk met elkaar vergelijkbaar, vanwege de grote onderlinge verschillen in de methodologie (steekproef, wijze van onderzoek, vergelijkingsgroepen, enz.). Ook hanteren verschillende landen andere definities voor het strafbaar stellen van kinderporno. De literatuursarch is op twee manieren vorm en inhoud gege-

4 Uiteraard zijn er veel meer indelingen en typologieën ontwikkeld. Zie daarvoor o.a. Frenken (2002); Gijs (2002); Koeck e.a. (2002); Terry & Tallon (2005).

ven. Als eerste is gezocht in de bekende databases van wetenschappelijke tijdschriften (Pubmed, Picarta) op trefwoorden en combinaties ervan als 'child pornography', 'download', 'hands-off sex crimes', 'internet offenders', 'sex offenders'. Dit leverde een overzicht op van ruim dertig artikelen. Als tweede zoekslag is in de referentieoverzichten van de gevonden artikelen nog gezocht naar onderzoeken die interessant konden zijn en die in de eerste ronde niet waren geïdentificeerd.

Kinderporno op het internet

De omvang van het kinderpornografische beeldmateriaal is volgens Taylor & Quayle, twee deskundigen op het gebied van kinderporno, met de komst van het internet enorm toegenomen en neemt door de snelle verbindingen en toegenomen opslagcapaciteit nog steeds toe (Taylor & Quayle 2003). Thans treft de politie soms miljoenen kinderpornografische afbeeldingen aan op de computer van de downloaders (O'Donnell & Milner 2007). Niet alleen qua omvang zijn er veranderingen te zien, ook wat de aard van het materiaal betreft. Waar voorheen vooral foto's werden gedownload, bieden de technische ontwikkelingen steeds meer de mogelijkheid om ook filmmateriaal van een hoge kwaliteit te bekijken en op te slaan. Bewegende beelden en geluid hebben volgens deskundigen vanuit de politie een indringender effect dan bijvoorbeeld fotomateriaal (Van Wijk e.a. 2009). Inherent aan het medium internet betreft het downloaden van kinderporno een internationale aangelegenheid; internet kent letterlijk en figuurlijk geen grenzen. Er zijn verschillende manieren om aan kinderporno te komen via het internet. Waar het vroeger openlijk werd aangeboden, is het aanbod door politieoptreden steeds meer verborgen (Van der Zee & Groeneveld 2007). Dat neemt niet weg dat er commerciële sites zijn waar kinderporno kan worden gekocht en/of waar betaald moet worden voor entree. Het beeldmateriaal, vaak professioneel gemaakt, omvat veelal poserende, jonge meisjes. Betalingen geschieden met creditcard, maar dat lijkt steeds minder te gebeuren (Webb et al. 2007). Tevens wordt er kinderporno via voor iedereen toegankelijke peer-to-peernetwerken uitgewisseld. De besloten netwerken daarentegen zijn zeer terughoudend in het toelaten van nieuwe leden, die bij wijze van toegang eerst zelf kinderporno moeten aanleveren of zich anderszins moeten bewijzen (Wortley & Smallbone 2006; Van Wijk e.a. 2009).

Taylor & Quale (2003) onderscheiden negen categorieën kinderporno, gerangschikt naar ernst. De eerste categorie omvat niet erotisch, niet geseksualiseerd materiaal van kinderen in ondergoed of zwemkleding. De ernstigste categorie betreft sadistisch beeldmateriaal van kinderen die tijdens de seksuele handelingen worden geslagen, vastgebonden of seks hebben met een dier.

Afgebeelde kinderen zijn zowel meisjes als jongens van verschillende leeftijden. Afgaande op de beschikbare literatuur blijkt dat het in merendeel om prepubertaire, blanke meisjes gaat (O'Donnell & Milner 2007; Webb e.a. 2007; Wolak e.a. 2005). Poserende kinderen komen het meest voor in de verzameling van de downloaders. Dit kan echter een vertekening van de werkelijke ernst zijn, omdat

de mogelijkheid bestaat dat de ernstigste vormen van kinderporno circuleren in de besloten delen van het internet waar de politie weinig zicht op heeft. De literatuur gaat ervan uit dat het beeldmateriaal ook steeds harder en grover wordt (Van der Zee & Groeneveld 2007; Taylor e.a. 2001); geïnterviewde deskundigen vanuit de politie zijn echter van mening dat dergelijke grove vormen altijd al hebben bestaan (Van Wijk e.a. 2009).

Persoon van de downloaders

Diverse empirische onderzoeken maken duidelijk dat de downloaders over het algemeen blanke mannen zijn (o.a. Seto & Eke 2005). De leeftijdsrange loopt uiteen, maar de grootste groep lijkt tussen de 25-45 jaar te zijn (Burke e.a. 2002; Kierkegaard 2008). Downloaders kunnen alleenstaand zijn, maar ook een partner hebben (Sullivan 2002). In dat laatste geval is er volgens Van Wijk e.a. (2009), die onder meer behandelaars van downloaders hebben geïnterviewd, sprake van relatieproblemen en/of een ongelijkwaardige relatie met de partner. De downloaders hebben middelbaar tot hoger onderwijs genoten (o.a. Webb e.a. 2007). De beroepen zijn gevarieerd; wanneer de downloader een seksuele voorkeur heeft voor kinderen, heeft hij veelal ook een beroep waarin hij in aanraking kan komen met kinderen (onderwijs, medische beroepen; zie ook Burgess e.a. 2008) of is hij juist in de technische beroepen werkzaam (Van der Hulst & Neve 2008; Schell e.a. 2007). Deze downloaders zullen volgens geïnterviewde deskundigen vanuit de behandeling en politie ook hun vrijetijdsbesteding afstemmen op hun voorkeur door bijvoorbeeld trainer bij een jeugdelftal of fotograaf te worden of bij de padvinderij te gaan (Van Wijk e.a. 2009). Downloaders kunnen kampen met allerlei psychische problemen. Het verslavingselement speelt een belangrijke rol bij hun afwijkende internetgedrag. In die gevallen wordt gesproken van pathologisch internetgebruik (Davis 2001). Dat gedrag vormt een substituuut voor 'normale' relaties met andere volwassenen in de offline wereld. Downloaders kenmerken zich door een onvermogen om intieme relaties aan te gaan, mede als gevolg van hun lage zelfbeeld en gebrekkige sociale vaardigheden. Er kan sprake zijn van emotionele disregulatie (o.a. Quayle & Taylor 2003; Schell e.a. 2007). Psychiatrische stoornissen lijken weinig voor te komen. Uit onderzoek waarin onder andere deskundigen vanuit de behandeling zijn geïnterviewd, blijken soms wel seksuele stoornissen en aan autisme verwante stoornissen voor te komen in de groep downloaders (Van Wijk e.a. 2009). Bij seksuele stoornissen moet in de eerste plaats worden gedacht aan pedofilie (Seto e.a. 2006), maar ook fysieke, seksuele stoornissen (bijvoorbeeld erectieproblemen), met alle bijkomende psychische klachten, komen voor. Downloaders lijken niet verslaafd aan alcohol en/of drugs (Webb e.a. 2007).

Motieven en werkwijze

De belangrijkste motieven zijn nieuwsgierigheid, seksuele opwindning, bevredigen van de verslaving aan het downloaden en de 'veilige' (want digitale) contacten

met gelijkgestemden op het internet en statusverwerving (o.a. Morahan-Martin & Schumacher 2000; Quayle e.a. 2006; Surjadi e.a. 2010; Van der Hulst & Neve 2008). De downloaders rechtvaardigen hun gedrag met allerlei rationalisaties ofwel cognitieve vervormingen, zoals 'seks met kinderen is niet schadelijk voor ze' (Alexy e.a. 2005; Burke et al. 2002). De veel gehoorde opmerking dat zij bij toeval op kinderporno zijn gestuit, houdt geen stand. Men moet tegenwoordig bewust op zoek gaan en allerlei handelingen verrichten om de kinderpornografische afbeeldingen te vinden en op te slaan (Van Wijk e.a. 2009).

In de meeste gevallen zal de downloader het materiaal op de harde schijf van zijn eigen computer opslaan. Ook worden externe gegevensdragers gebruikt (dvd, cd-rom, externe harde schijven, USB-sticks, PDA, enz.) (Webb e.a. 2007; Stol e.a. 2008). De aanpak van politie en justitie maakt dat de downloaders beveiligingstechnieken toepassen en zowel fysieke als softwarematige voorzorgsmaatregelen nemen (o.a. Stol e.a. 2008; Van der Werf 2003). Die kunnen variëren van eenvoudig tot zeer geavanceerd. Eenvoudige maatregelen zijn bijvoorbeeld het plaatsen van een externe harde schijf in een andere ruimte of het gebruiken van software die de computer helemaal 'schoonmaakt'. Onder de geavanceerde beveiligingstechnieken horen onder meer het werken met versleutelprogramma's, afgescheiden partities op de harde schijf en het gebruikmaken van een proxy server om het eigen IP-adres te verbergen. Nieuw zijn de programma's die het materiaal 'verknippen' en verspreiden via verschillende computers. De downloader kan softwarematig die verschillende delen weer aan elkaar 'plakken' (Van der Hulst & Neve 2008). Blijkens de literatuur treft ongeveer een kwart van de downloaders maatregelen om detectie zo moeilijk mogelijk te maken (Carr 2004; Wolak e.a. 2005).

Online en offline afwijkend gedrag

Het deviante internetgedrag van de downloaders hoeft zich niet te beperken tot het downloaden van kinderporno, maar kan zich uitstrekken tot andere vormen van digitaal gedrag, zoals het zich begeven in chatrooms en profielsites, om op die manier contact te krijgen met kinderen, eventueel resulterend in webcamseks en fysieke ontmoetingen (o.a. Kierkegaard 2008; O'Donnell & Milner 2007; Schell e.a. 2007). Het is vooralsnog niet duidelijk welke typen downloaders dat doen. Vermoedelijk gaat het hierbij vooral om de hands-on delinquenten met een seksuele voorkeur voor kinderen die naast het fysieke misbruik óók kinderporno downloaden (Van Wijk e.a. 2009). Een onbekend aantal downloaders begeeft zich in besloten delen van het internet en kan deel uitmaken van kinderpornonetwerken die een mondiaal karakter hebben. Er is vrijwel geen zicht op deze groep. Een zeer beperkt aantal downloaders reist naar landen met de uitdrukkelijke bedoeling om kinderen te misbruiken (O'Donnell & Milner 2007; Van der Zee & Groeneveld 2007). Sommigen zullen daar volgens geïnterviewde politiefunctionarissen opnamen van maken voor zichzelf én om te verspreiden binnen de netwerken waarvan zij deel uitmaken (Van Wijk 2009). Op basis van interviews met deskundigen is de indruk dat de verspreiding vooral een psychosociale oorzaak heeft: men voelt als

het ware de verplichting om het materiaal met elkaar te delen. Bovendien kan het verspreiden van nieuwe kinderporno een statusverhogend effect hebben (Taylor & Quayle 2003; Van Wijk e.a. 2009). De verspreiders van kinderporno zijn ook te vinden bij de georganiseerde misdaad (o.a. in Rusland) die op grote schaal kinderporno vervaardigt en verkoopt (Van Wijk 2009). Hier liggen financiële overwegingen aan ten grondslag. Binnen de afgescheiden netwerken, maar ook nog steeds via bijvoorbeeld peer-to-peernetwerken wordt materiaal uitgewisseld (Van Wijk 2009).

Wat betreft het bredere criminaliteitspatroon is op basis van verschillende onderzoeken te zeggen dat de downloaders nauwelijks criminele antecedenten voor bijvoorbeeld gewelds- en vermogensmisdrijven hebben (Burke e.a. 2002; Sullivan 2005; Webb e.a. 2007). Wel kunnen zij jaren bezig zijn met het verzamelen van kinderporno of andersoortige risicogedragingen vertonen richting kinderen alvorens de politie hen oppakt (Buschman & Krapohl 2009). Daarentegen wordt uit andere onderzoeken duidelijk dat downloaders wel eerdere delicten hebben gepleegd (seksueel en niet-seksueel) en dat een deel van hen na de veroordeling ook recidiveert (o.a. Kingston e.a. 2008; Beech e.a. 2008; Seto & Eke 2005). Uit het schaarse onderzoek komt naar voren dat downloaders van kinderporno op diverse terreinen (maatschappelijk, sociaal, psychologisch) verschillen van plegers van fysieke zedenmisdrijven, maar dat die verschillen vooralsnog gradueel lijken te zijn (Webb e.a. 2007; Van Wijk e.a. 2009).

De vraag of downloaders (op den duur) ook fysiek misbruik maken van kinderen is op grond van de literatuur niet op eenduidige wijze te beantwoorden (Bullens 2007; Schell e.a. 2007; Web e.a. 2007; Taylor & Quayle 2003). Er zijn downloaders die het houden bij het downloaden en bekijken van kinderporno, en geen misbruik zullen plegen, bijvoorbeeld omdat ze die stap niet kunnen of durven zetten. Er is ook een groep downloaders die deze stap wel zet (Sullivan 2002). Daarbij hoeft geen sprake te zijn van een causaal verband tussen kinderporno en handson delicten. Eerder lijkt het zo te zijn dat met name de mannen die de neiging of behoefte al hebben dat ook zullen doen. Het bekijken van kinderporno is dan op te vatten als 'brandstof' of facilitator (o.a. Calder 2004).⁵

Seto et al. (2006) stellen op grond van hun onderzoek onder 685 zedendelinquenten dat het bekijken van kinderporno een sterkere aanwijzing is voor een pedofiele voorkeur dan het feitelijk misbruiken van kinderen, hoewel niet alle downloaders kinderen fysiek zullen misbruiken (Seto & Elke 2005). Bourke & Hernandez (2008) tonen aan dat 'internet sex offenders' seksueel opgewonden raken van het kijken naar kinderporno en ook kinderen fysiek misbruiken, maar dat laatste is dan nog niet ontdekt door de politie. De inzet van de polygraaf (leugendetector) lijkt een goede manier om meer zicht te krijgen op de niet-bekende delicten (Buschman e.a. 2010).

De impact van het downloaden en bekijken van kinderporno moet niet worden onderschat, omdat het seksueel deviante fantasieën kan aanwakkeren en verster-

5 Misbruikers van kinderen kunnen kinderporno ook gebruiken om aan hun slachtoffers te laten zien of ze maken opnamen van het misbruik zelf (Langevin & Curnoe 2004).

ken (Taylor & Quayle 2003). Overigens hoeven de fantasieën nog niet in concreet misbruikgedrag te resulteren (Nategaal 2008). Er kan een conditioneringseffect optreden door middel van masturbatie. Hierbij moet tevens het feit in aanmerking worden genomen dat de sociaal geïsoleerde mannen in kinderpornonetwerken als het ware een substituuut hebben gevonden voor relaties in de offline wereld. Door het deel uitmaken van die netwerken kan een druk ontstaan om seksueel misbruik te plegen teneinde uniek kinderpornografisch materiaal te kunnen aanleveren (Van Wijk e.a. 2009).

Typen downloaders

Uit de literatuur blijkt dat downloaders geen homogene groep zijn; ze kunnen qua sociaaldemografische kenmerken, kennis en vaardigheden, motieven, sociale positie en criminele carrière verschillen (o.a. Beech e.a. 2008; Krone 2004; McLaughlin 2000; Robertiello & Terry 2007). De typologieën zijn echter nog niet uitgekristalliseerd. Een onderscheid dat ontleend is aan de indeling van hands-on misbruikers betreft de preferentiële plegers aan de ene kant en de situationele daders aan de andere kant (Lanning 2009). Bij de eerste groep speelt vooral de specifieke voorkeur voor kinderen een rol bij het downloaden en bekijken van kinderporno. Bij de situationele daders zijn het vooral contextuele factoren die ertoe leiden dat zij kinderporno downloaden. Zij hebben derhalve geen uitgesproken seksuele voorkeur voor kinderen. Een beperking van de buitenlandse indelingen in typen is dat het daarbij soms gaat om problematisch internetgedrag in het algemeen; downloaden van kinderporno is daarvan vaak dan een onderdeel. Verder hebben de indelingen geen betrekking op de Nederlandse populatie downloaders. Uit interviews met onder meer politiefunctionarissen blijkt het ontbreken van daderprofielen een belangrijk knelpunt (Van Wijk e.a. 2009). Op basis van de resultaten uit het voornoemde onderzoek is getracht een eerste aanzet te geven tot een profiel van downloaders. In navolging van het voornoemde onderscheid tussen situationele en preferentiële plegers is een derde type genoemd, namelijk die van de obsessieve verzamelaars. Situationele plegers, volgens Van Wijk e.a. (2009) de groep die het meest voorkomt in de politie- en behandelpraktijk, downloaden kinderporno vooral uit nieuwsgierigheid en lust. Een deel zal hier na verloop van tijd mee stoppen, want het beeldmateriaal bevredigt niet meer. Bij een deel van de nieuwsgierigen valt kinderporno wel in de smaak en zij ontspreken na verloop van tijd door steeds meer kinderporno te verzamelen of door ook kinderen fysiek te misbruiken. De preferentiële downloaders hebben een exclusieve seksuele voorkeur voor kinderen. Zij kunnen zich uitsluitend beperken tot het gericht verzamelen van kinderporno. Daarnaast is er een groep die ook fysiek misbruik maakt van kinderen. Bij de obsessieve downloaders gaat het primair om hun drang tot verzamelen; van een exclusieve voorkeur voor kinderen lijkt geen sprake. Er zijn mannen die alles verzamelen op pornogebied (waaronder kinderporno) en er zijn mannen die juist heel gericht naar thematische kinderporno zoeken.

Beschouwing

In vergelijking met hetgeen er geschreven is over fysieke misbruikers van kinderen is er over de groep downloaders van kinderporno nog betrekkelijk weinig bekend. Dat heeft te maken met het hedendaagse karakter van het verschijnsel. De huidige stand van zaken in de literatuur over downloaders laat vooral een blinde vlek zien op het gebied van de kindertijdervaringen, zoals hechting en seksuele ontwikkeling, onderwerpen die blijkens empirisch onderzoek onder hands-on delinquenten van belang zijn voor het verklaren van het delictgedrag.

Een en ander roept de theoretische vraag op in hoeverre het digitale aspect van de problematiek (downloaden van kinderporno) niet meer dan een uitingvorm is van een onderliggende kern die de downloaders delen met de hands-on delinquenten, althans bij een deel van de downloaders. Nader wetenschappelijk onderzoek zou zich kunnen richten op de aanwezigheid van gemeenschappelijke (risico)factoren bij hands-on daders en downloaders van kinderporno. Het is echter mogelijk dat nieuwe theorievorming omtrent internetdelictgedrag noodzakelijk is, omdat de gangbare theorieën over seksueel misbruikgedrag niet alle aspecten dekken (zie Elliot & Beech 2009).

Het ruime en zeer gevarieerde aanbod aan kinderporno op het internet en de toegankelijkheid van het internet zouden mogelijk als een 'nieuwe' situationele factoren kunnen worden aangemerkt, die overigens niet onderschat mogen worden. Enerzijds omdat de downloaders zich tamelijk anoniem en ongestoord op het internet kunnen begeven. Anderzijds vanwege het versterkende effect op de ontwikkeling van seksueel afwijkende fantasieën door middel van conditioneringsprocessen. Naast het wetenschappelijke belang van nader onderzoek kan ook de behandeling van downloaders hiervan profiteren als duidelijker wordt in hoeverre downloaders te onderscheiden zijn van hands-on daders en op welke gebieden zij echt een aparte groep vormen. Een zinvolle verdieping zou zijn om verklarend onderzoek te koppelen aan empirisch gefundeerde daderprofielen, bij voorkeur door middel van longitudinaal onderzoek. Zodoende kan het online en offline gedrag van de downloaders worden onderzocht en met elkaar in verband worden gebracht.

In Nederland blijken volgens Van Wijk et al. (2009) die zowel behandelaars als politiefunctionarissen hebben geïnterviewd, politie en hulpverlening voornamelijk te maken te hebben met situationele plegers; mannen die uit nieuwsgierigheid kinderporno downloaden (en daar vaak ook nog voor betalen op een voor de politie traceerbare wijze). Een groot deel van de schaarse opsporingstijd van de politie zit momenteel in de aanpak van downloaders van kinderporno. De discussie binnen de politie is in hoeverre deze 'symbolische jacht op plaatjes' wel te verantwoorden is en niet beter geïnvesteerd kan worden in de aanpak van producenten en misbruikers van kinderen (zie ook Taylor & Quayle 2003; Van der Zee & Groeneveld 2007). Het is echter vanwege die mogelijke ontwikkeling van downloaden naar fysiek misbruik dat deze groep downloaders niet zonder meer terzijde kan worden geschoven als 'minder relevant'. Hier ligt een belangrijke taak voor de behandelaars, namelijk het bepalen van de ernst van de problematiek en voorkomen van verdere ontsporing.

In de huidige politie- en behandelpraktijk is het ontbreken van een duidelijk daderprofiel een belangrijk knelpunt. Downloaders laten in hun politie- en behandelcontacten niet altijd het achterste van hun tong zien. Het is om die reden zaak om in het politieonderzoek zo uitvoerig mogelijk verslag te doen van de werkwijze van de downloader, zijn leefsituatie en sociaal netwerk, (afwijkende) gewoonten en een goede analyse van het aangetroffen beeldmateriaal. Mede aan de hand van een goed proces-verbaal kan de eventuele behandeling gerichtere vorm en inhoud worden gegeven.

De keerzijde van het feit dat de politie en behandelaars vooral de situationele groep downloaders in beeld hebben, is dat er tamelijk weinig zicht bestaat op de groep preferentiële (en in mindere mate de obsessieve) downloaders. Het heeft er onder meer mee te maken dat zij over dermate goede technische vaardigheden beschikken en in de besloten delen van het internet opereren dat zij vrijwel ongestoord hun gang kunnen gaan. Weliswaar gaat het vermoedelijk om een kleinere groep dan de situationele downloaders, de ernst van de problematiek (in termen van grove vormen van kinderporno en het zelf produceren) is er niet minder om. De aanpak ervan stelt hoge eisen aan het (internationale) opsporingsapparaat en vergt veel expertise en kennis van de behandelaars. De technologische ontwikkeling staat immers niet stil en zou op de voet gevolgd moeten worden.

Literatuur

- Alexy, E.M., Burgess, A.W. & Baker, T. (2005). Internet Offenders: Traders, Travellers, and Combination Trader-Travellers. *Journal of Interpersonal Violence*, 20, 804-812.
- Beech A.R., Elliott, I.A., Birgden, A. & Findlater, D. (2008). The Internet and child sexual offending: A criminological review. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 216-228.
- Bourke, M.L. & Hernandez, A.E. (2009). The 'Butner Study' Redux: A Report of the Incidence of Hands-on Child Victimization by Child Pornography Offenders. *Journal of Family Violence*, 24, 183-191.
- Bullens, R. (2007). Kijken naar kinderporno op het internet: 'onschuldige' drang?. In A.Ph. van Wijk, R.A.R. Bullens & P. van den Eshof (red.), *Facetten van zedencriminaliteit*. Den Haag: Reed Business Information, 431-439.
- Burgess, A.W., Mahoney, M., Visk, J. & Morgenbesser, L. (2008). *Cyber child sexual exploitation*. JPNOnline.com.
- Burke, A., Sowerbutts, S., Blundell, B. & Sherry, M. (2002). Child Pornography and the Internet: Policing and Treatment Issues. *Psychiatry, Psychology and Law*, 79, 79-84.
- Buschman, J., Bogaerts, S., Foulger, S., Wilcox, D., Sosnowski, D. & Cushman, B. (2010). Sexual history disclosure polygraph examinations with cybercrime offences. A first Dutch explorative study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 3, 395-411.
- Buschman, J. & Krapohl, D. (2009). Additioneel seksueel gedrag van kinderpornodownloaders. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 8, 17-29.
- Calder, M. (2004). *Child sexual abuse and the internet: tackling the new frontier*. Lyme Regis: Russell House Publishing.
- Carr, J. (2004). *Child Abuse, Child Pornography and the internet*. London: NCH.
- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.

- Elliott, I.A. & Beech, A.R. (2009). Understanding online child pornography use: Applying sexual offense theory to internet offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 14, 180-193.
- Finkelhor, D. & Araji, S. (1986) Explanations of pedophilia: A four factor model. *The Journal of Sex Research*, 22, 145-161.
- Frenken, J. (2002). Seksuele misdrijven en seksuele delinquenten. In P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H.L.G.J. Merkelbach & H.F.M. Crombach. *Het recht van binnen: psychologie van het recht*. Deventer, Kluwer, 139-176.
- Gijs, L. (2002). Etiologische theorieën over seksueel agressief gedrag: een inleidend overzicht. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 25, 5-17.
- Holmes, R.M. & Holmes, S.T. (1996). *Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hulst, R.C. van der & Neve, R.J.M. (2008). *High-tech crime, soorten criminaliteit en hun daders. Een literatuurinventarisatie*. Den Haag: WODC/Boom Juridische uitgevers, nr. 264.
- Kierkegaard, S. (2008). Cybering, online grooming and ageplay. *Computer Law & Security Report*, 24, 41-55.
- Kingston, D.A., Fedoroff, P., Firestone, P. Curry, S. & Bradford, J.M. (2008). Pornography use and sexual aggression: the impact of frequency and type of pornography use on recidivism among sexual offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 341-351.
- Knight, R.A. & Prentky, R.A. (1990). Classifying Sexual Offenders. The Development and Corroboration of Taxonomic Models. In W.L. Marshall, D.R. Laws & H.E. Barbaree (eds.), *Handbook of Sexual Assault*, New York: Plenum Publishing Corporation, 23-52.
- Koeck, S., Beek, D. van & Doncker, D. de (2002). Classificatie van pedoseksuelen en verkrachters. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 26, 37-45.
- Krone, T. (2004). A typology of online child pornography offending. *Trends and issues in crime and criminal justice*, nr. 279.
- Langevin, R. & Curnoe, S. (2004). The use of pornography during the commission of sexual offenses. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 3, 572-586.
- Lanning, K.V. (2009). Cyber 'pedophiles'. A behavioral perspective. In R. Hazelwood & A. Wolbert Burges. *Practical aspect of rape investigations. A multidisciplinary approach*. New York: CRC Press.
- Marshall, W.L. & Barbaree, H.E. (1990). An integrated theory of the etiology of sexual offending. In W.L. Marshall, D.R. Laws & H.E. Barbaree (eds.). *Handbook of sexual assault: issues, theories, and treatment of the offender* (p. 257-275). New York: Plenum Press.
- McLaughlin, J.F. (2000). *Cyber child sex offender typology*. Internetpublicatie 2000. Laatst geraadpleegd op 24 mei 2007: www.ci.keene.nh.us/police/Typology.html.
- Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Nagtegaal, M. (2008). *Aggression: Its association with dysfunctional thought control processes, cognition, and personality*. Proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam.
- O'Donnell, I. & Milner, C. (2007). *Child pornography: crime, computers and society*. Willan: Cullompton.
- Quayle, E. & Taylor, M. (2003). Model of problematic Internet use in people with a sexual interest in children. *CyberPsychology and Behavior*, 6, 93-106.
- Quayle, E., Vaughan, M. & Taylor, M. (2006). Sex offenders, Internet child abuse images and emotional avoidance: The importance of values. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 1-11.

- Robertiello, G. & Terry, K.J. (2007). Can we profile sex offenders? A review of sex offender typologies. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 508-518.
- Schell, B.H., Martin, M.V., Hung, P.C.K. & Rueda, L. (2007). Cyber child pornography: A review paper of the social and legal issues and remedies – and a proposed technological solution. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 45-63.
- Seto, M.C., Cantor, J.M. & Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia. *Journal of Abnormal Psychology*, 115, 610-615.
- Seto, M.C. & Eke, A.W. (2005). The criminal histories and later offending of child pornography offenders. *Sexual abuse: A Journal of Research and Treatment*, 17, 201-210.
- Stol, W.Th., Kaspersen, H.W.K., Kerstens, J., Leukfeldt, E.R. & Lodder, A.R. (2008). *Filteren van kinderporno op internet. Een verkenning van technieken en reguleringen in binnen- en buitenland*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Sullivan, M. (2002). *Safety Monitor, How to protect your kids online*. Los Angeles: Bonus Books.
- Sullivan, C. (2005). *Internet traders of child pornography: profiling research. The department of internal affairs*.
- Surjadi, B., Bullens, R., Horn, J. van & Bogaerts, S. (2010). Internet offending: Sexual and non-sexual functions within a Dutch sample. *Journal of Sexual Aggression*, 1, 47-58.
- Taylor, M. & Quayle, E. (2003). *Child pornography: An internet crime*. New York: Brunner-Routledge.
- Terry, K.J. & Tallon, J. (2005). *Child sexual abuse. A review of the literature*. The John Jay College Research Team. www.usccb.org.
- Webb, L., Craissati, J. & Keen, S. (2007). Characteristics of Internet Child Pornography Offenders: A Comparison with Child Molesters. *Sexual abuse: A Journal of Research and Treatment*, 19, 449-465.
- Werf, J. van der (2003). *Cybercrime, deel 2: Een verkennende analyse*. Zoetermeer: KLPD, DNRI, 2003, KLPD rechercherapport nr. 28/2003.
- Wijk, A.Ph. van, Nieuwenhuis, A. & Smeltink, A. (2009). *Achter de schermen. Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno*. Arnhem: Bureau Beke.
- Wolak, J., Finkelhor, D. & Mitchell, K.J. (2005). *Child-Pornography Possessors Arrested in Internet-Related Crimes: Findings From the National Juvenile Online Victimization Study*. National Center for missing and exploited children.
- Wortley, R. & Smallbone, S. (2006). *Child Pornography on the Internet*. U.S. Department of Justice. Problem-Oriented Guides for Police Problem-Specific Guides Series, nr. 41.
- Zee, S. van der & Groeneveld, C. (2007). Kinderpornografische beeldmateriaal. In A.Ph. van Wijk, R.A.R. Bullens & P. van den Eshof (red.), *Facetten van zedencriminaliteit*. Den Haag: Reed Business Information bv, 229-246.